

Ilmiy rahbar G‘aniyev Boxodir

Farg‘ona Davlat Universiteti f.f.d .professor

**OLIV TA‘LIM TIZIMIDA BO‘LAJAK SOTSIOLOGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA
SPORT SOTSIOLOGIYASINING ROLI VA O‘RNI, KASBIY SHAKLLANISH
MUAMMOLARI VA YECHIMLARI**

Holmatov Ixtiyor Baxtiyorovich

Farg‘ona Davlat Universiteti sotsiologiya

yo‘nalishi magistranti

E-mail ihtiyor0586@gmail.com

@Holmatov007

Annotatsiya: Mazkur maqolada sport sotsiologiyasining ijtimoiy hayotdagi o‘rni va uning jamiyatni chuqur tahlil qilishdagi ahamiyati yoritilgan. Unda sport sotsiologiyasining nazariy va amaliy jihatlari, bo‘lajak sotsiologlarning kasbiy shakllanishida ushbu fanning tutgan o‘rni hamda oliy ta‘lim tizimida duch kelinadigan muammolar haqida fikr yuritilgan. Muallif sport sotsiologiyasining fanlararo integratsiyadagi ahamiyatini ko‘rsatib, ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish va amaliy loyihalarni rivojlantirish bo‘yicha yechimlarni taklif etadi. Maqola orqali sportni ijtimoiy laboratoriya sifatida ko‘rib chiqish imkoniyatlari tahlil qilinadi, bu esa sportni ijtimoiy hodisalar bilan bog‘liq muammolarni hal qilishda muhim ahamiyatga ega ekanligini isbotlaydi.

Kalit so‘zlar: sport sotsiologiyasi, ijtimoiy jarayonlar, gender stereotiplari, fanlararo integratsiya, kasbiy shakllanish, ilmiy tadqiqotlar, amaliy loyihalar, ijtimoiy dinamikalar.

Kirish

Sport sotsiologiyasi, sportning ijtimoiy hayotga ta‘siri va sport faoliyatining sotsiologik jihatlari o‘rganuvchi fan sifatida, jamiyatni chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Bu yo‘nalish oliy ta‘lim tizimida bo‘lajak sotsiologlarni tayyorlashning muhim qismidir. Sotsiologiyani sport sohasidagi ijtimoiy jarayonlar bilan bog‘lash nafaqat sportni yanada yaxshiroq tushunish, balki ijtimoiy muammolarni hal qilishda ham muhimdir. Ushbu maqolada, nazariy va amaliy manbalarga asoslangan holda, sport sotsiologiyasining ahamiyati, uning kasbiy shakllanishdagi roli va yechimlar yoritiladi.

Sport Sotsiologiyasining Roli

Birinchidan jamiyatning ijtimoiy tuzilishini anglash vositasi sifatida e‘tibor bersak;

Sport jamoalari va klublari jamiyatning kichik modeli sifatida tahlil qilinadi. Ular orqali:

Jamiyatdagi tenglik va tengsizlik,

Ijtimoiy integratsiya va marginalizatsiya,

Gender stereotiplari kabi masalalar o‘rganiladi.

Masalan, Pierre Bourdieu sportni ijtimoiy makon sifatida o'rganib, unda ijtimoiy kapital va madaniy kapitalning shakllanishini tahlil qilgan. Bu nazariya sportni sotsiologiyada o'rganishning nazariy asosini yaratdi (1.).

Ikkinchidan bo'lajak sotsiologlarning ko'nikmalarini rivojlantirishda sport sotsiologiyasining ahamiyati borasida fikr almashdik.

Sport sotsiologiyasi talabalarga ijtimoiy hodisalarning murakkab tuzilishini tushunishga yordam beradi. Shu bilan birga, ular o'z tadqiqotlarida sportni ijtimoiy laboratoriya sifatida qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Masalan, sotsiolog Talcott Parsons sportni ijtimoiy tizimning bir qismi sifatida ko'rib chiqib, uning ijtimoiy muvozanatni saqlashdagi ahamiyatini ko'rsatgan. Demakki sport sotsiologiyasini o'rganilishi bo'lg'usi sotsiologlar uchun muhim omildir.

Uchinchidan amaliy masalalarni hal qilishdagi ro'li

Bo'lajak sotsiologlar sport sotsiologiyasi orqali sport tashkilotlarining ijtimoiy dinamikasi va konfliktlarni hal qilish usullarini o'rganadilar.

Kasbiy Shakllanishdagi Muammolar

1. Nazariy va Amaliy Bo'shliqlar

Ko'plab oliy o'quv yurtlarida sport sotsiologiyasiga alohida e'tibor berilmaydi, bu esa talabalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatini cheklaydi.

Ma'lumotlar: Evropada o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, sport sotsiologiyasi ko'pchilik universitetlarning sotsiologiya dasturida mavjud emas (2).

2. Fanlararo Integratsiyaning Yetishmasligi

Sport sotsiologiyasi iqtisod, psixologiya, tarix kabi boshqa fanlar bilan bog'langan holda samaraliroq o'qitilishi kerak.

3. Ilmiy Tadqiqotlarning Yetarli Bo'lmasligi

Bo'lajak sotsiologlar ilmiy tadqiqot olib borishda sportning ijtimoiy ahamiyatini yetarlicha tahlil qila olmaydilar, chunki bu boradagi ma'lumotlar cheklangan.

Yechimlar

1. Fanlararo Integratsiyani Kuchaytirish

Sport sotsiologiyasini boshqa ijtimoiy fanlar bilan bog'lab o'qitish samaradorlikni oshiradi. Masalan:

Sport sotsiologiyasini tarix bilan integratsiyalash orqali milliy identitetni shakllantirishdagi sportning roli o'rganiladi.

2. Amaliy Loyihalarni Kengaytirish

Oliy ta'lim muassasalarida sport sotsiologiyasi bo'yicha maxsus amaliy loyihalar va treninglar tashkil etilishi kerak.

3. Tadqiqotlarni Rag'batlantirish

Milliy va xalqaro grant dasturlari orqali sport sotsiologiyasi bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish lozim.

Misol: Olimpiya o'yinlarining ijtimoiy va iqtisodiy ta'siri bo'yicha tadqiqotlar olib borish (3).

Xulosa

Oliy ta'lim tizimida bo'lajak sotsiologlarni tayyorlashda sport sotsiologiyasi muhim o'rin tutadi. Bu fan orqali talabalarda nafaqat nazariy bilimlar, balki ijtimoiy hodisalarni amaliy tahlil qilish ko'nikmalari ham rivojlanadi. Kasbiy shakllanishda yuzaga keladigan muammolarni hal qilish uchun ta'lim tizimiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarur. Shu yo'l bilan jamiyatda sportning ijtimoiy ahamiyatini tushunish va u orqali dolzarb muammolarni hal qilish imkoniyati yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bourdieu, P. "The Forms of Capital," 1986.
2. Coakley, J. "Sports in Society: Issues and Controversies," 2015.
3. European Journal of Sport Science. "Social Integration and Sports Sociology," 2020.
4. Хмельницкий, А. И. "Социология спорта," 2001.
5. Talcott Parsons. "The Social System," 1951.